

1. ROZEZNANIE (134) sb n

o, pierwsze e oraz a jasne, końcowe e pochylone.

sg N rozeznanié (24); -é (1), -(e) (23). ◇ G rozeznaniã (27); -ã (21), -a (1) *GrzegRóżn*, -(a) (5). ◇ D rozeznaniu (25). ◇ A rozeznanié (43); -é (3), -(e) (40). ◇ I rozeznani(e)m (5) *FalZioł* (2), *RejWiz*, *SarnUzn*, *RejPos*, rozeznanim (4) *BielKom*, *BielKron*, *BielKronCies*, *BielRozm*. ◇ L rozeznaniu (5). ◇ pl N rozeznaniã (1).

Sł stp: rozeznanie, rozznanie, Cn notuje, Linde XVII (z Cn) – XVIII w. s.o. rozeznąć.

I. Rzeczownik od „rozeznąć” (114) :

1. Rozważenie, przemyślenie, zbadanie jakiejś sprawy; namysł; często też: wydanie opinii, stwierdzenie czegoś; ocena, opinia; *disceptatio Mącz*; *cognitio Vulg*; *discretio JanStat* (63) :

rozeznanie czego (3): *Mącz* 90a; Szczęśliwe to rozmyślanie/ Każdey śprawy rozeznanie/ Bo śprawa dnia wczoráyłzego/ Miłtrzem ielt v dzifiefyłzego. *RejZwierc* 232v; *SarnStat* 144.

rozeznanie czyje [w tym: G sb i pron (5), pron poss (3), ai (1)] (9): (nagł) Książki ku Miłtrzowi. (–) Ach moy miłtrzu wielkie to ielt brzemię/ Iść przełpyecznie miedzy ludzkie plemię/ [...] Niektorzy fie w czytaniu kochaiã/ A drudzy to zá przymowki máiã/ Ták fã ludzkie rozne rozeznania/ Iż nie máiã śpolnego zgadzania *BielKom* Av. Cf »rozeznaniu poruczać«.

Ze zdaniem przydawkowym dopełniającym [w tym: zaimek pytajny (4), jeśli ‘czy’ (2), iż (1)] (7): *SekłWyzn* 4; *RejWiz* 47; IZ cie [panie Janie Chodkowicu] Pan Bog y śtanem/ y vrodã/ y pocźciwym baczeniem/ obdãrzyć raczył (czegoć iście nie s pochlebśtwã [...] przyczytam: ále tho przypuścżam ná kãzdego pocźciwie/ iż thák ielt/ rozeznanie) przetoć [...] *RejZwierc* A2; Tu przypuścżam ná rozeznanie kãzdego/ co zá myłli w onych ludziach ná ten czãś były/ iż kościoly zákłádãli/ mnichy nádawãli/ á nieprzyacielom swoim [...] odpierãć niechćieli *BielKron* 364; *Prot* B3; *RejPos* A3, 350v.

Fraza: »trudne rozeznanie« (1): Nie pomoże nam ni Mfza ni profte Kazanie/ Ktoby z nas miał być lepźzym/ trudne rozeznanie. *Prot* B3.

Zwroty: »na rozeznanie [komu] da(wa)ć« [szyk zmienny] (2): Rokv przełzłego Xięza Capitułi Połnanśkei veśpołek y í biłkvpem [...] chcieli mię gwałtem przymvłić/ nacięłke przifięgi ktore mi fię widzą być przeciw panv bogv/ y śvmnięniv memv/ ktorem w.K.M. naostatkv krotko opifiał y na rozeznanie śprawiedliwe dał. iefli máiã być od chrześcijańłkego człowieka czinione albo nie *SekłWyzn* 4, a4v.

»rozeznaniu poruczać, przypuszczać; na rozeznanie przypuszczać, poruczać« [w tym: przypuszczać i poruczać (1); czyje(mu) (8) – w tym „każdego” (5)] [szyk zmienny] (5:1;3:2): Ná tho gdy fie Wielmożność twa śłufźnie rozmyłfiłz/ coś zá to powinowát/ to iuż ia twemu baczeniu [...] ná rozeznanie porucżam. *RejWiz* A3v; *RejZwierc* A2, A3, 53v; *BielKron* 364; *RejAp* 180v; *RejPos* A3, 350v; *RejZwierc* 187, 192v.

praw.»wziãć sobie na rozeznanie« = dać sobie czas do namysłu (1): Senat ná ty powieścii wzywał łobie do kilka dni ná rozeznanie *BielKron* 105.

Wyrażenia: »dobre rozeznanie« (2): [*Balaban rzekł do Mahometa*:] niewiem iefli od Skãnderbegã/ albo od Bogã [zostałem porażony]/ bo to włzytko v niego w ręku ielt/ á ták thy rzeczy potrzebuiã dobrego rozeznania *BielKron* 256v. Cf »z rozeznanim«.

»pilne rozeznanie« (2): *cf* *Wyrażenia przyimkowe*.

»rozeznanie prawe« = *umiejętność właściwej oceny sytuacji* (1): [grzech] Rozeznanie prawe pfiue/ a [...] pfiue w nas każdy dobry rząd *SeklPieś* 31v.

»słuszne rozeznanie« (1): A tak tegoć ia szukam moy łáfkáwy pánie/ Abych mógł mieć w fwyh myflach flufzne rozeznánie. Co wždy obrác lepszego/ á k czemu myfl łádzic *RejWiz* 47.

Szeregi: »baczenie i rozeznanie« (1): Y iáko kroluiefz [*Zygmuncie Auguście*]/ y iáko fwe poddáne w łáfce/ w miłości/ á w fpráwiedliwości/ rzádzic á fpráwować raczyfz/ tho ya káżdego baczeniu y rozeznániu poruczám. *RejPos* A3.

»rozeznanie i rozsąd« (1): I ynich iest wiele niechrześcijańskich przyfiąg ktorich teraz [...] nie vipifwię iedno ty teras dawam w.K.M. na rozeznanie y prawdziwy rofáđ *SeklWyzn* a4v.

»rozeznanie i rozum« (1):A wždy tho nic złościwemu y ono rofkołzne ftráćic/ y tho wiecznie przekłętne olięgnąc. To iuz ia twemu lepszemu rozeznániu y rozumowi poruczám. *RejAp* 180v.

»uwazenie i rozeznanie« (1): GDyż w rozmyśle dobrym zależy mátká cnót *Discretio*, to iest/ dobre rzeczy wważenie y rozeznánie [*mater virtutum ipsa discretio JanStat* 542] *SarnStat* 144.

Wyrażenia przyimkowe:»bez rozeznania« (1): On vnterfcheid. Bez rozeznánia. Pomieszánie. Promiscue. [...] Discrimine nullo. Sine discrimine. *Calag* 372b.

»z rozeznaniem« = *rozważając, badając* (1):

~ *Wyrażenia*: »z dobrym rozeznaniem« (1): teraz tá náuká iáfna obudzona iest w vmyflach ludzkich/ iż iuz wśzyfcy v nas w mieście fámí Swyęte Piłmo w Bibliiey czytáią/ z dobrym a pilnym rozeznánim *BielKron* 200v.

»z pilnym rozeznaniem« (1): *cf* wyżej.~

»z rozeznaniem« = *wymagający namysłu, zastanowienia się* (1):

~ *Wyrażenie*: »z pilnym rozeznaniem« (1): to flufze na pieczy mieć/ aby fie nie kwapili krwie pułzczać/ á iżby fie gim to nie widziała rzecz leda iaka, ale z wielkiem á pilnym rozeznaniem *FalZioł* V 73v.~

Przen [czyje] (1) :

Szereg: »rozumienie i rozeznanie« (1): Iż oczy naprzód wśzytko widzą/ pothym vśzy włáfnóć oney rzeczy flýfzą/ rozum rozeznawa/ ięzyk potym wyznawa y opowieda ono rozumienie y rozeznánie/ y oczu/ y vśzu/ y rozumu. *RejPos* 204.

a. *Wydanie wyroku, orzeczenie w jakiejś sprawie; rozsądzenie; sąd, wyrok, decyzja; diiudicatio Modrz, Cn; iudicium PolAnt* (37) : [*mówi Pan Bóg*:] Przeftáńcie przewrotnóści/ á vcźcie fie dobrze czynić. Szukaycie rozeznánia [szukaycie fáđu *BibRadz Is* 1/17]/ wfpomagaycie vcźśnioneo *BielKron* 94, 81 [2 r.], 126.

rozeznanie czego (7): *ModrzBaz* 63; iż kto raz przyfstoynie taką odurodzáyną/ ábo odżywotną fpowiedź vcźzynił/ przed tym/ ktoremu [...] ná náuce y baczeniu ná rozeznánie grzechow iego/ nie fchodźiło; może iey do śmierci fwoiey nigdy zgoła nie powtárzác. *LatHar* 131; *SarnStat* 155, 495, 782, 931; Roznic o religią profte rozeznánie. *PowodPr* 55 *marg*; [Wftáńcie cudne boginie A bądźcie rozeznánia fwey cudności pilnie [*tj. pilne*]. Bo fiędzie kroliewic Paris fędzia fpráwiedliwy *SądParysa B*].

rozeznanie około czego (1): A yuz ná konyec y fąd á rozeznánye około wyáry á kacyrftwá/ co práwye włafna rzecz bifkupa/ [świeccy] łoby przywłaficzáyá *KromRozm III H6*.

rozeznanie według czego w czym (1): [uchwalono] áby wśytkim ludziem ábo Niemieckey ziemi/ Koncilium było wolne y Krześciánfkie/ ktoremuby żadna moc álbo fkazánie nieprzekazały [...]/ ále áby według pífmá fwiętego w tey wśytkiey ípráwie rozeznánie było *BielKron 211*.

rozeznanie w czym [= na podstawie czego] (1): *BielKron 198v cf* »rozeznanie uczynić«.

rozeznanie czyje[w tym: G sb i pron (7), ai (poss) (3)] (10): *KromRozm I N4*; nie mogli inego nic pżyteczniejszego wynaleźć, jeno wolność każdemu swego rozumninia ostawić aż do rozeznania concilii generalis. *Diar 86*; Wfzákże tá wola/ rozeznánie/ y funnienie Sędźiego takie ma być/ ktoreby było Práwu á Spráwiedliwóci pżyftoyne. *GroicPorz hh3, k3v; BielKron 81v, 224; WujNT 497 marg, Act 25/21; SarnStat 1198. Cf* »dać na rozeznanie«.

Ze zdaniem przydawkowym dopełniającym [zawsze: zaimek pytajny] (3): *BibRadz Lev 14/57; BielKron 115v*; Kápłani ftárego zakonu [...] mieli moc tylko rozeznánia ábo rozfádzenia/ ktory był od trędu oczysćiony. *WujNT 34*.

Fraza: »łacne jest rozeznanie« (1): [pruski mistrz mówił:] náty m tá ípráwá wśytká zależy/ iefli Prufka ziemiá iefł Krolá Polfkiego/ álbo Cefáfka/ kiedy ia to ná koniec vkażę/ łacne będzie rozeznánie *BielKron 231v*.

Zwroty: »podać [komu] ku rozeznaniu; dać na rozeznanie [czyje]« (1;1): *BielKron 115v*; thedy maia tho dacz ná rozeznanie czterzech męzow ná tym dobrze wyrozumiały *ZapKoscier 1587/70v*.

»rozeznanie uczynić« (1): Bifkupá też s Konftancyey prófili/ iáko Dyocefáná/ áby przyiechał/ álbo kogo pofłtał ku fłuchánium ftron przeciwnych łobie/ á rozeznánie fłufzne w lámym fczyrem pífmie Swiętym vczynił. *BielKron 198v*.

Wyrażenie: »rozeznanie słuszne, sprawiedliwe« (1;1): tylko o wrocenie fkarbow Tárquiniufowi chcą mieć ípráwę przed krole m/ á rozeznánie od niego pżyiać ípráwiedliwe. *BielKron 106, 198v*.

Szereg: »rozeznanie i (a, abo) sąd (a. rozsádek, a. rozsádenie)« [szyk 2:2] (4): Ale nye wfśyftkoć ábufus/ co fye komu nyepodoba/ áni to yedney álbo kílka głow fąd y rozeznánye. *KromRozm I N4; KromRozm III H6; WujNT 34*; A ná tenże Séym pżyfzły Koronny to wfśyftko máia do nas y Stanów Koronnych pżynieść/ ku rozeznánium y rozfádkowi ich ftátecznému. *SarnStat 1198*.

Wyrażenie przyimkowe: »według rozeznania« (1):

~ *Wyrażenie*: »według rozeznania prawnego« (1): kto fię tego blifkować będzie chcial tedy i dlug i wydatek wfzitek według rozeznania prawnego, będzie powinię iemu nadgrodzić *ZapKoscier 1580/5v*.~

α. *O Bogu (też o bogach pogańskich)* (7) : Pátrzayże [...]/ iż fie nigdy w tym rozeznánium [Bożym] nie zátái żadna táiemnicá twoia. *RejPos 31*.

rozeznanie kogo [= nad kim] (1): Aduocauit coelum defurfum; et terram difcernere populum fuum. A w ten fąd pżyżowie y niebo z wirzchu/ y ziemię ku rozeznaniu ludu fwego. *WróbŻolt 49/4*.

rozeznanie między kim (1): y przyzowie [!] kłobie niebá zwyfokości y ziemye zdołu ná fwiádectwo ku rozeznánium ípráwiedliwemu między ludem fwoiem. *RejPs 74v*.

[*Ze zdaniem przydawkowym dopełniającym: UstKoscier B4v cf* »Panu Bogu na rozeznanie dawać«.]

Zwroty: [»Panu Bogu na rozeznanie dawać«: Bo coś my od początku panowania naffego/ pomnałzając naukę sbawienną/ za cieŹzkoŹci wielkie y zasmutki wyłtali/ to panu Bogu na rofesnanie dawamy. *UstKoŹciel* B4v.]

»(u)czynić rozeznanie« [*w tym: nad kim (1), w czym (1), czyje (1)*] (3): *RejPs* 52v; *LubPs* L4v; [*Poliksena przemawia do Greków:*] IeŹli moim zdrowim gniew boŹki łobie chcecie przeprawić/ obáčcie Źie w tym dobrze/ bo ieŹli bogowie Źą prawdziwi/ wiedzą myŹli ludzkie/ á wiedzyawłzy/ czynią rozeznanie Źprawiedliwe *BielKron* 60.

Wyrażenie: »rozeznanie Źprawiedliwe« [*szyc 2:1*] (3): A niepochebuiąc żadnemu vczyn Źprawiedliwe nád káždem Źwe rozeznanie panie boŹe moy *RejPs* 52v, 74v; *BielKron* 60.

αα.BoŹy zamysł ogarniający losy káždego człowieka, wola, zrzádzzenie, wyrok Boski [*czyje*] (1) : ách moy miły Pánie/ Toć dziwne twoie gdy chcełz ná wźzem rozeznanie. PátrŹ nie dawno on oracŹ ledwe w kurpioch chodził/ Iáko prętko gdyŹ raczył nędzęŹ mu nágrodził. *RejWiz* 126.

b.Orzeczenie o czymŹś na podstawie obserwacji, diagnoza [*czego*] (1) : [*decyzja o puszczeniu krwi ma być*] podług rozeznania wody. Woda to ieŹt vrina: ieŹliby była v niemocnego [...] z białocią albo z finością/ [...] krwi mu iuŹ nie puŹczáy *FalZioł* V 73v.

2.*Stwierdzenie innoŹci; dostrzeŹenie róŹnicy; odróŹnienie; rozróŹnienie; umiejętnoŹć odróŹniania, dostrzegania róŹnic; discretio, distantia Vulg; distinctio Mącz, Cn; discrimen Modrz (32) :*

rozeznanie czego (1): *Distinctio pugnantium sentenciarum, RóŹnoŹć/ rozeznanie przeciwnych Źentencey. Mącz* 416b.

rozeznanie czego i czego (5): A thákować ieŹt vłtáwá [...] Ku rozeznaníu [*ad distinguendum*] czyłtego y nieczyłtego/ á miedzy ŹwierŹęty ktorzy Źie poŹywać godŹi/ á ktorzy nie godzi. *BibRadz Lev* 11/47. *Cf* »rozeznanie złęgo i dobrego«.

rozeznanie czego od czego (5): *FalZioł* V 9v; *WujJudConf* 254; [*powiada MojŹesz*] iŹ áŹ dnia czwartęgo dopiero Źtworzone były Źwiátlá ku rozeznaníu dnia od nocy. *CzechRozm* 148v; á niech nam/ gdy Źye prołtemi być niefromamy/ w rozeznaníu thych [*tj. cieplic*] od inłzych wód ŹłuŹy wzrok/ wónia/ łmák/ á experyencija/ Źe wielu ludŹiém pomagáią *Oczko* 11v; *CzechEp* 233.

rozeznanie miedzy kim a kim, miedzy czym a (miedzy) czym(6): A ieŹczce trzebá obacŹyć nieiákie rozeznanie miedzy tym Źłowem Náturá á miedzy IłtnoŹcią. *SarnUzn* B5v, E6. *Cf* »rozeznanie miedzy złým a dobrym«.

rozeznanie miedzy czym i czym (1): cf »rozeznanie miedzy złým i dobrym«.

rozeznanie miedzy kim od kogo czym (1): A za nie iáłnie Moyzełz vczynł Zydów téy Wiáry/ gdy mówił: Źłuchay Izráelu: Pan Bóg náłz/ Pan ieden ieŹt: á ołobliwie go názwáł imieniem IEHOWA: áby rozeznanie vczynił tym imieniem miedzy Bogiem prawdziwym [...] od BoŹków Pogánłkich fáłłzywych *BiałKat* 3v.

Ze zdaniem przydawkowym dopełniającym nawięzującym do przydawki w zdaniu nadrzędnym [miedzy czym (pl); zaimek pytajny] (1): *BibRadz Lev* 11/47 *cf* *rozeznanie czego i czego.*

Zwrot:»rozeznanie mieć« = *umieć odróŹnić; discrimen habere Modrz [szyc zmienny] (5): [mówi Bóg:]* Działki wáłŹe [...] y Źynowie ktorzy dziŹ niemáią rozeznania miedzy złým y dobrym [*boni ac mali ignorant distantiam*]/ cí wnida: á tym dam thám thę Źiemię *Leop Deut* 1/39; *BielKron* 76; *SarnUzn*

E6; *BielSpr* 46; Niemáią żadnego baczenia ná dzieći łwe/ ktore pirwey z ich miłtrzołtwá źle czynić poczynáią/ niź iákie rozeznánie miedzy dobrem á złem máią *ModrzBaz* 66v.

Wyrażenia: »rozeznanie (i) złego i dobrego (a. dobrego i złego), miedzy złym a dobrym (a. dobrem a złem, a. dobrymi a złymi), miedzy złym i dobrym« = *discretio a. distantia boni et (ac) mali Vulg; discrimen boni ac mali Modrz* [szyk 7:2] (4:4:1): My lepak miałto tych rzeczy mamy czudzołostwo, łakomłstwo, [...] miedzy dobrimi á złimi żadnego rozeznania niemałz *BielŻyw* 126; *Leop Deut* 1/39; [*Salomon rzekł:*] Dayże mi tedy miły Pánie ferce vczone łudze twemu/ ábych mogł mieć rozeznánie miedzy złym á dobrym/ á lud twoy łpráwiedliwie ładzić. *BielKron* 76; *RejZwierc* 156v; *BielSpr* 46; *ModrzBaz* 66v; *NiemObr* 90 [2 r.]; Lecz łtáteczny pokarm iest dołkonáłych: tych ktorzy przez zwyczáienie łmyłły máią wyćwiczone ku rozeznániu y złego y dobrego. *WujNT Hebr* 5/14.

»rozeznanie słuszne« (1): miedzy złym á dobrym trzebá rozeznánie łłuzne mieć *BielSpr* 46.

Wyrażenie przyimkowe: »z rozeznaniem« = *oddzielny, odrębny, różniący się między sobą* (1): A włzákoź łpołob oney rzeczy ku łftności oney zależy/ iáko łie to s przykłádu o łłóńcu y o dułzy obiałnia/ w ktorey widzimy trzy rzeczy z rozeznáaniem/ rozum/ pámięć/ y wolá iákoby trzy perfony/ á przedłię thy trzy rzeczy zowiemy łftność iednę álbo dułżę. *SarnUzn* B6.

a. Rozpoznanie [kogo, czego] (3) : Ale krocuchno ciebie Pan twoy rozeznánia prawdy náuczyć raczył: łż káżdego duchá gdy go łłuchác będyesz/ tedy rozeznaway ktory iest s prawdy. *RejPos* 347; á drugiemu [*bywa dane*] czynienie cudow: drugiemu prorocłtwo/ drugiemu rozeznánie duchow *WujNT 1.Cor* 12/10, s. 825.

b. Uznanie za odrębne byty (o osobach Trójcy Św.), zróżnicowanie (6) : W Bożej łftności iest nieiákie rozeznánie. *GrzegRóżn* H2, Lv marg.

rozeznanie kogo (4): *GrzegRóżn* Lv; Obáćźże to káždy/ ielłize my tu nie włálniey niź oni/ y Máyełtat Boży/ y rozeznánie thych trzech perłon/ zá tymi łłowy wyłławiamy. *SarnUzn* C, B7 [2 r.].

c. Zdolność dostrzegania, rozpoznawania bodźców zmysłowych (1) :

Wyrażenie: »słuszne rozeznanie« (1): Bo dułzá łtolec pirwłzy w głowie [*człowieka*] ołádziłá/ A potym łie po włzyłtkim cieie rozłzyrzyłá. Stąd oko ma w łwym bláłku łłuzne rozeznánie/ Stąd cłuie káždy członek łwoie dotykánie. *RejWiz* 120.

d. To, co odróżnia, cecha odróżniająca [kogo od kogo] (1) : Głowa iest wirzch ciála. [...] włofi odzienie głowy/ broda rozeznanie męža od niewiałty. *BielŻyw* 137.

e. Wybór, obranie drogi życiowej, sposobu postępowania (1) :

Fraza: »trudne jest rozeznanie« (1): I tego teź czo iest w miełćiech gdziełmy łię rodzily zwyczáiu nawięcey náłladuiemy: iáko by to była naleplża rzecz ku czinieniu/ ktorá inłzy chwaliá y czyniá. A przeto nad włzyłtki inłze/ trudne to iest rozeznánie/ ábowiem wolne nie iest/ y kniemu tylko łáłzywemi mniemałmi nápułzeni [...] przichodziemy. A włzákołz [!] niektorym [...] dano iest/ łż oni łámi s łiebie drogę dobrá [...] naiduiá *KwiatKsiąż* Fv.

Zwrot: »k rozeznaniu przychodzić« (1): *cf wyżej.*

3. Poznanie, dowiedzenie się, zrozumienie czegoś; rozpoznanie istoty jakiejś sprawy; ogarnięcie myślą; ratio *HistAl* (18) : *FalZioł* [*7]; A [*kto*] iego [*diabła*] łćiełzka chodzi/ á po iego woli/ łuz on tego kiedy

chce iáko błazná goli. Ale kto tám nie idzye á w pośrzedku ftanie/ Iuż fnádnie w łobie znajdye káźde rozeznánie. *RejWiz* 136; Więc téż wżytko ná świećie po czártu fye toczy/ Bo w rozeznániu ludzie ślepé máią oczy. Nie bacząc/ iż bogáctwá/ także y vrodá/ [...] Rzeczy nie wiekuifé *PudłFr* 76.

rozeznanie czego (4): Propositio, zadawanye ku rozeznanyv prawdy *BartBydg* 125; Afnadz bych fie téż wrozeznánie tey trudnoći niefmiał wdác/ bo mi fie zda iż trudno wto tráfić *RejPs* 107; *BielKron* 63; *SarnStat* 600.

rozeznanie w czym (1): po wtorym dniu ftał fie wyrok/ áby zobu ftron było milczenie miedzy káznodzieymi áż do rozeznánia lepszego w fwiętym piłmie *BielKron* 207v.

Ze zdaniem przydawkowym dopełniającym [w tym: zaimek pytajny (2), iż (1)] (3): *HistAl* K2v; Tákże w tym fláchetnym rzemiefle pińania/ Nie trzeba długiey pracy w tym do rozeznánia/ Czyiá kuźnia *RejWiz* A8v, 82.

Frazy: »jawne to jest rozeznanie« = *oczywiste jest, wiadomo* (1): iáwneć tho ieft rozeznánie [*Manifesta ratio est*]/ iż żelázných ftátkow ktoremibyćie robić mogli potrzebuiecie *HistAl* K2v.

»[na kogo] (będzie a. przyszło) trudne rozeznanie« (3): A ták iefli nie będzie łáiki twoiey Pánie/ Wierę tu ná mie będzie trudne rozeznánie. Iákoby fie s tych fwieckich omyłek wybłędzić *RejWiz* 82, 130, 147.

Zwroty: »rozeznanie dać [o czym]« (1): S trudnością ten bywa zwyciężon/ ktory vmie rozeznánie dáć o fprawie fwoiey y nieprzyinćielkicy [!]. *BielSpr* 36.

»przyść w rozeznanie« = *zrozumieć* (1): Pátrzay gdy tu płomieniow kilka fpołu ftanie/ Wnet fnádnie y oczymá przydzyełz w rozeznánie/ Kiedy fiárkę/ zgorzałkę/ wołk/ oley/ zápalifz/ Więcey iednę niż drugą fwiátłość wnet pochwalifz. *RejWiz* 145.

Wyrażenia przyimkowe: »bez rozeznania« (1): A wżákże nie ieft zámkniona Duchá ś łáiká álbo moc w onych znákách pozwierchnich/ bo nie iednáko wżyftim [!]/ áni téż zofobná káźdemu bez rozeznánia vżywájącemu przynofzą pożytek. *WujJudConf* 250.

»z rozeznaniem« (1): Iście by fwoiey rzeczy/ ták nie źle poprąwił: Ktho by fie obyczáynie/ s czytánim poftáwił. Aby iedno po Polfku czytał z rozeznánim *BielKronCies* Mmmm3.

Przen (1) :

Ze zdaniem przydawkowym dopełniającym (1): *RejWiz* 118v cf *Zwrot*.

Zwrot: »rozeznanie uczynić« = *zrozumieć, pojąć* (1): Tákżec téż y w żrzenicy gdy ktora rzecz ftanie/ Iuż rozum fpołu z dułą fnádnie rozeznánie/ Vczynić może co ieft/ ále przyrodzenie/ Obroći tho wnet fnádnie w inłze rozumienie. *RejWiz* 118v.

4.praw. *Zeznanie, oświadczenie sądowe* (2) : [*Forma przysięgi sędziego i podsędka*] w fądzieniu lámego Bogá y práwá pińanego fprawiedliwoći/ á fporu ftron y rozeznánia [*partium controversias et recognitiones JanStat* 486]/ á w tym wżyftkim funnienia mego rozłádku będę náśláadował y fluchał *SarnStat* 554 [*idem*] 789.

II. Rozum, rozsądek, roztropność; świadomość; zdolność myślenia, rozumowania; discretio *JanStat* (18) : [*Bóg*] mię ftworzył/ nie kámieniem/ nie drzewem/ nie ptakiem/ áni żadnym bezrozumnym zwierzęciem/ ále chciał mię być człowiekiem/ dał mi życie/ czułość/ rozeznánie *LatHar* 560.

rozeznanie czyje [w tym: pron poss (3), G pron (1)] (4): Włzytko to bárzo trudno ná me rozeznánie. *RejWiz* 132v; *RejPos* A2v, 172v; *SarnStat* 758.

G sg w funkcji orzecznika: kto jest [jakiego] rozeznania (2): Był [król] Alexánder średniey vrody/ [...] ku mocy vdáthny/ iedno nie práwego rozeznánia *BielKron* 403v, 108.

W połączeniu szeregowym (1): W przyjmowánium zeznawánia Sędziowie pilnie máią báczyć ná látá, ná baczenié, rozeznánié, y zdrowié tego, który zapis czyni. *SarnStat* 758.

Zwroty: »mieć dobre rozeznanie« = być rozumnym, roztroprnym (2): A ten co ma dobre rozeznánie/ Przeciw temu powie swoie zdánie *BielKom* Av, A3v.

praw.»mieć rozeznanie dobre« = być w pełni władz umysłowych (1): MA to bydz obwárowano: áby którzy ná łądzie siedzą pilnie oglédowáli y przypátrowáli fie o sobie/ która czyni iáki zapis: ielli ma łufzné látá álbo rozeznánié dobre [si habeat ... discretionem bonam *JanStat* 438]: bo ináčéy niech nie bédzie przyięty zapis. *SarnStat* 758.

»przyść w słuszne rozeznanie« (1): Lecz fie przedię dziwuię miły święty pánie/ Iż nędznicy nie przydą w łufzne rozeznánie. A tego nic nie baczą co im bárzyey łzkodzi *RejWiz* 75v.

Wyrażenia: »dobre rozeznanie« [szyk 6:1] (7): [senat] nas połty połtał w tey rzeczy ktore znał być ludzkie á dobrego rozeznánia *BielKron* 108, 333. Cf Zwroty; Wyrażenia przyimkowe.

praw.»lata słusznego rozeznania« = pełnoletność (1): A gdy da Pan Bóg látá łufznégó rozeznánia bédziemy mieć [annos discretionis attigerimus *JanStat* 862]/ obiecuiemy pod dobrym łowem przysięgę vczynić/ y zówiesić [...] pieczęć nálezégó Máiełtatu. [Cf PRZYWILEY POKOIV Y ZGODY: PRZez Władysłáwá Iágełlá ná ten czás Polłkiego potym Węgierłkiego Królá [...]: który był vczynion Roku páńłkiego 1436 [Władysłáw Warneńczyk był wówczas niepełnoletni] *SarnStat* 1066]. *SarnStat* 1084.

»mądre rozeznanie« (1): bédziefz chciał vłkromić łákomłthwo w łobie/ á vyrzyłz áno go tám nierowno wiecey/ thuc tákże bédzie trzebá mądrego rozeznánia w łobie/ ábyś fie takim obyczáiom áni przypátrował/ áni fie ich vczył *RejZwierc* 20v.

»słuszne rozeznanie« (3): Nie baczy nic onego co Pan woła zá nim/ By rozumu vzywał łufznym rozeznániem. *RejWiz* 123. Cf »przyść w słuszne rozeznanie«, »lata słusznego rozeznania«.

Wyrażenia przyimkowe: »z rozeznaniem« (1):

~ Wyrażenie: »z dobrym rozeznaniem« (1): Poydzyecie [książki] potym do Ruśi [...]/ Támem fie chował z młodych lat/ Káždy mi fie záchował rad/ Lud tám z dobrym rozeznánim *BielKom* A3v.~

»za rozeznaniem« (1):

~ Wyrażenie: »za dobrym rozeznaniem« (1): Zá dobrym rozeznánim ma wlyłtko pochodzić/ Kto chce iáko pomiárem w káżdą rzecz vgodzić. *BielRozm* 9.~

a. O zwierzęciu (1) : Nad inłze zwierzęta pies ielt nabaczniefzi, bo telko łam miono swoie zna y pamięta, [...] Wlyłtki zwierzęta trzemi rzeczami przechodzi/ w Rozeznaniu/ w miłowaniu/ y w vflugowaniu. *FalZioł* IV 6c.

*** Bez wystarczającego kontekstu (1) : Signum, vexillum, coniectura, rozeznanye *BartBydg* 143.

Synonimy: **I.1.** *baczenie, obaczenie, osądzenie, rozsądzenie*; **a.** *rozstrzygnięcie*; **2.** *rozdzielenie*; **b.** *oddzielenie*; **3.** *obaczenie, ogarnienie, zrozumienie*; **II.** *baczenie, bacznność, obaczenie, rozmyśl, rozrywka, rozsądek, roztropność, rozum.*

Cf **ROZEZNAĆ**

AN